

AHISKA TÜRKLERİ'NİN SOSYOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKKAŞ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmetler Bölümü

Özet

Göç kavramı ve olgusu üzerine yapılan değerlendirmelerin yer aldığı bu çalışmada, tarih boyunca meydana gelen göç hareketliliğinin sebepleri üzerinde durulmakta ve bu durumun Ahıska Türkleri özelinde yarattığı travma ve etkileşim incelenmektedir. Erzincan'a göç etmiş Ahıska Türkleri ile yüzyüze gerçekleştirilen mülakatlar üzerinden göçmenlerin sosyal, kültürel ve dinî değerlerinde herhangi bir değişim yaşanıp yaşanmadığı araştırılmaktadır. Araştırmada, Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin büyük çoğunluğunun "yabancı bir ülkede değil öz vatanlarında" yaşadığına inandığı ve yine büyük çoğunluğunun Türkiye'ye uyum sorunu yaşamadığı anlaşılmaktadır. Sosyoekonomik ve kültürel değerlerinden yapılan araştırma, bu uyum kabiliyetinin altında yatan sebeplerden birisinin aynı soy ve dine mensubiyet olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Uluslararası Göç, Ahıska Türkleri.

Giriş

Ahıska Türkleri isimlerini Gürcistan'da bulunan Ahıska bölgesinden almışlardır. Bu bölgeye Gürcistan'da "Mesketi" ya da "Mesketya" denildiğinden Ahıska Türklerine "Mesketya Türkleri" de denilmektedir. 1921 yılından sonra bu bölge SSCB'ye dâhil olmuştur. İkinci Dünya Savaşında erkekler ya ağır işlerde çalıştırılmış ya da cepheye gönderilmiştir. Ahıska Türkleri, 1828-29 Osmanlı-Rus savaşı sonunda Ahıska'nın Ruslara terk edilmesinden sonra Çarlık Rusya'sı ve Sovyetler Birliği'nin izlediği zorunlu göç ve sürgün politikasıyla vatanlarından zorla göç ettirilmiştir. Eski Sovyetler birliği içindeki çeşitli ülkelerde sürgün hayatı yaşayan Ahıska Türkleri anavatanları olan Ahıska'ya bir daha dönememişlerdir. Ahıska Türkleri geçmişten bu yana çeşitli zamanlarda Türkiye'ye göç etmişlerdir. 14 Kasım 1944 sürgünü ile 1989 Fergana olayları Ahıska Türklerinin yaşadığı en büyük sürgünlerdir. 1992 yılında Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabul edilmesine dair kanunla 200 aile İğdir'a gelmiştir.

1998 ve 2004 yılları arasında birçok Ahıska Türkü vatandaşlıktan çıkarılarak başta ABD olmak üzere, Gürcistan, Türkiye ve Ukrayna'ya göç etmiştir. Dünyanın değişik ülkelerine göç eden Ahıskalıların problemlerini tespit edebilmek, taleplerini dile getirebilmek adına 2010 yılında merkezi İstanbul olarak Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) kurulmuştur.

Bu çalışmada 2016 yılında Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabul ve iskânına ilişkin kanunun çıkmasından sonra Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin göç, yerleşme ve uyum sorunları Erzincan örneğinde araştırılmıştır. Erzincan, 2016 yılında Türkiye'ye gelen Ahıska Türklerinin en çok yerleştikleri illerin başında gelmektedir.

Göç ve Uluslararası Göç Kavramları

Göç olgusunun anlaşılması bakımından öncelikle kavramın nasıl tanımladığı önem arz etmektedir. Seyyar ve Genç'e göre göç "bir yerleşim biriminden, bir siyasî sınırı olan toprak parçasından başka

birine doğru fert, grup veya kitle hâlinde gerçekleşen bir harekettir” (Seyyar-Genç, 2010: 272). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise göç; ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır (tdk.gov.tr, 2017).

“Bir kişinin ailenin ya da bir grubun fiziksel, ekonomik, kültürel, siyasal ve çok çeşitli nedenlerle kendi kararıyla ya da zorunlu olarak yaşadıkları, çalıştıkları yerleşimlerini değiştirerek bir başka yerleşim yeri edinmeleridir” (Acar, Negiz vd. 2013: 163). Kapıdan kapıya mahalleden mahalleye göç olmaz. Her iki yerleşim arasında anlamlı bir uzaklık ve yaşam ortamlarında anlamlı bir farklılık olmalıdır. Göçlerin farklı özelliklere sahip çeşitleri vardır. İç göç, dış göç, mevsimlik göç, zorunlu göç, beyin göçü, işçi göçleri, mübadele göçleridir. Bunlar ayrı bir yazının konularıdır. Tarihte tüm göçlerin temel nedenleri ortaktır. Göçün çıktığı ortamdaki itici nedenler ve göçülen yerin çekiciliğidir. Göç en kapsayıcı tanımıyla kalıcı olma duygusu ve kararıyla yer değiştirme yaşam alanını değiştirme demektir. İnsanın ömür boyu yaşadığı toprak yaşam ve iş çevresinden eşyalarını toplayarak ya da eşyalarını almadan geri dönmek üzere ayrılmasıdır. Uzun ya da ani bir kararla bir yerden uzun mesafeli bir başka yere kalıcı ve yeni bir yaşam kurma amacıyla bir insan bu zorlu ve sıkıntılı süreçte ikinci anlamda belli oranda göçer (Acar, Negiz vd. 2013: 163).

Uluslararası göç ise, “insanın çeşitli nedenlerle vatandaşı oldukları ve yaşadıkları ülkeden ayrılıp, ayrılma nedenlerinin daha iyi düzenleneceğini düşündükleri ülkelere yerleşmeleri sürecidir. Günümüzde ülkeler arası etkileşim kanallarının artması, iletişim imkânlarının iyileşmesi gibi nedenlerle milyonlarca insan uluslararası göç sürecine katılmaktadır. Ayrıca hayat ve çalışma koşullarındaki değişimler ve mekân algısındaki dönüşümler insanların sürekli olarak yer değiştirmesine neden olmaktadır” (Baştürk, 2014: 345). Ortaya çıkış şekline göre göç farklı kategorilere ayrılmıştır.

a. *İlkel Göçler*: Özellikle insanların doğa karşısındaki çaresizliğinden kaynaklı göç türüdür. Özellikle ilkel ya da tarımsal faaliyetlerle geçimi sürdürmek durumunda olan toplumlarda daha yaygındır. Kuraklık, sel, doğal afetler gibi tamamen fiziksel çevre koşullarının etkisi ilkel göçün ortaya çıkmasında etkilidir

b. *Zorunlu Göçler*: Genellikle insanların kendi istekleri dışında buldukları toplumu, yaşadığı bölgeyi terk etmek durumunda kalmasıdır. Savaşlar, iç çatışmalar, etnik mücadeleler örnek olarak verilebilir.

c. *Serbest Göçler*: İnsanların kendi istek ve tercihleriyle gerçekleştirmiş olduğu bireysel ya da kitlesel göçlerdir. İş, sağlık, eğitim gibi sebeplerle yapılan göçlerdir.

d. *İç Göçler*: Bir ülke içerisinde gerçekleştirilen kentten kente, köyden kente, köyden köye, kentten köye şeklinde gerçekleştirilen nüfus hareketleri şeklinde ortaya çıkar. Teknolojide yaşanan gelişmeler, nüfus artışı, sağlık ve eğitim, işsizlik gibi sebepler iç göçün ortaya çıkmasında etkilidir.

e. *Dış (Uluslararası) Göçler*: Bir ülkeden başka bir ülkeye doğru gerçekleşen nüfus hareketleridir. Göç edilen ülkenin göç eden bireylerde bir anlam ifade etmesi gerekir. Buna bağlı olarak uluslararası göçler çok farklı ülkelere yapılabilmektedir. Savaşlar, ekonomik nedenler, nüfus mübadeleleri, etnik baskılar Uluslararası göçün ortaya çıkmasında etkilidir.

Uluslararası Göçün Nedenleri

Uluslararası göçün emek piyasasına bağlı olarak gerçekleştiğine dair görüşler bulunmaktadır. Buna göre herhangi bir ülkedeki ücretler genel düzeyi ve bununla bağlantılı işçi haklarının diğer ülkelerden yüksek olmasının, daha alt düzey ücret ve çalışma koşullarına sahip çalışanlar için bu ülkeyi cazip hâle getirdiği varsayılmaktadır. Uluslararası göçe sebep olan faktörler dört grupta toplanabilir (Baştürk, 2014: 350-352):

a. *Emek Piyasasının Avantajları*: Göç alan ülkelerin, özellikle Batı Avrupa ülkelerinin temel özelliği, ücret ve çalışma koşullarının diğer ülkelerle kıyaslandığında daha cazip olmasıdır. Ayrıca göçmenler özellikle geçici göçmenler emek maliyetlerinin düşürülmesine etki etmektedirler.

b. *Gelişmiş Sosyal Haklar*: Sosyal ve siyasi hakların niteliği de uluslararası göçü etkilemektedir. Özellikle Batı Avrupa Ülkelerinde konut, eğitim, sağlık gibi sosyal haklar diğer ülkelere göre daha çok gelişmiştir. Göç kararlarında daha iyi bir hayatı yaşama arzusu etkili olmaktadır.

c. *Savaş ve Siyasi Sorunlar*: İç savaş, askeri devrimler ve rejim değişiklikleri gibi gerekçelerle milyonlarca insan yaşadığı ülkeyi terk etme durumunda kalmıştır. Bu gelişmeler özellikle mülteci göçmenlerin sayısında artışa neden olmuştur.

d. *Yerleşik Etnik Gruplar ve Diasporalar*: Özellikle gelişmiş ülkelerin çoğunda, farklı etnik grupların yerleşik ilişkileri bulunmaktadır. Ayrıca göçmenler çoğunlukla kendi ülke-lerinden gelen ve diğer insanlardan oluşan sosyal ağlarıyla iletişim halindedirler. Bu durum göç kararı üzerinde etkili olmaktadır. Benzer vatandaşlık ve etnik kökenlerin göç edilen ülkelere oluşturdukları sosyal etkileşimler dizisine “diaspora” denir.

1990’lı yıllara kadar Türkiye göç veren bir ülke konumundayken daha sonrasında göç alan, göçe geçiş sağlayan, göçmen ya da sığınmacı istihdam eden bir ülke konumuna gelmiştir. Türkiye’ye yönelen uluslararası göç akınları incelendiğinde göçmenlerin ve sığınmacıların genellikle Balkanlar, Orta Doğu ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinden geldiği görülmektedir. Bu göçmenlerin Türkiye’yi seçme nedenlerinin başında Türk kökenli olmak, dil öğrenme kolaylığı, tarihî ve coğrafi yakınlık gelmektedir. Coğrafi yakınlık nedeniyle yol masraflarının düşük olması ve vize almadaki kolaylıklar etkili olmaktadır. Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada çevre ülkelere göre nispeten daha fazla siyasi ve ekonomik istikrara

sahip olması da göç almasında etkili olmaktadır (Kılıçaslan, 2014: 272).

Ahıska Türklerinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi: Erzincan Örneği

Ahıska Türkleri isimlerini Gürcistan'da bulunan Ahıska bölgesinden almışlardır. Bu bölgeye Gürcistan'da "Mesketi" ya da "Mesketya" denildiğinden Ahıska Türklerine "Mesketya Türkleri" de denilmektedir. 1921 yılından sonra bu bölge SSCB'ye dâhil olmuştur. 1927 yılında yüzlerce din adamı, Pantürkist ve Türkiye yandaşı suçlamalarıyla hapsedilerek öldürülmüştür. 1930 yılında Stalin'in desteğiyle Ahıska Türklerinin bir kısmının soyadı Gürcü diline çevrilmiştir.

İlk defa 1944 yılında Gürcistan ve Türkiye hattında birleşen Ahıska bölgesinde bulunan Türk- Müslüman halkın Orta Asya'ya göç ettirilmeleri ile Ahıska Türkleri meselesi ortaya çıkmıştır. Stalin döneminde 14 Kasım 1944 yılında Rus askerleri tarafından vagonlara doldurulan Ahıska Türkleri sürgün edilmişlerdir.

1944 yılında Sovyet baskıları nedeniyle Ahıska Türkleri Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'a yoğun şekilde sürgün ettirilmişlerdir. 1989 yılında Özbekistan'ın Fergana Bölgesinde baş gösteren sorunlar, dökülen kanlar ve yüzlerce insanın hayatını kaybetmesi sonucunda toplumsal huzuru ve sükûneti sağlamak için Ahıskalılar ikinci defa göçe tabi tutulmuşlardır. Yüzlerce Ahıskalı, Rusya'nın iç bölgelerine, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Ukrayna ve Türkmenistan'a sürülmüşlerdir. Rusya'nın Krasnodar bölgesine yerleşen Ahıskalılar burada fazlaca Rus milliyetçiliği altında kalmış ve Amerika Birleşik Devletleri'nin oturma izni vermesiyle ABD'ne göç etmişlerdir.

Türkiye'de 02.07.1992 yılında çıkarılan bir kanunla Ahıskalılar Türkiye'ye kabul edilmiş ve yerleşmeleri için gerekli izinler verilmiş, Kanun 11.07.1992'de Resmi Gazete de yayınlanarak kesinleşmiştir. 3835 sayılı Kanunun 6. maddesine göre Eski Sovyet

sınırlarında kalanların da Türkiye'ye yerleşecek olanların da çifte vatandaşlıkları Bakanlar Kurulunca sağlanacaktır. Ayrıca çifte vatandaşlık statüsü verilmeye kadar, ikamet tezkeresi düzenlenen Ahıska Türklerinin 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun 4. Maddesi gereğince çalışmalarına da izin verilmiştir. Yine 3835 sayılı kanun kapsamına giren 31.01.2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi düzenlenen Ahıska Türklerinin kanunun yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde çifte vatandaşlık başvurularının kabul edileceği ve Türkiye'nin dış politikası açısından sakıncası görülmeyenlerin çifte vatandaşlık talepleri de 3 ay içinde sonuçlandırılacaktır. Ahıska Türkleri meselesinin çözümü konusunda uzun zamandır direnen Gürcistan Hükümeti 1999'da Avrupa Konseyi üyesi olabilmek için başvuruda bulunmuş ve aynı yılın Mayıs ayında Avrupa İnsan Hakları sözleşmesini imzalamıştır. Konseye üye olmanın şartlarından biri olan Ahıskalıların ana yurtlarına dönüşlerini kabul etmiştir (Gürcan, 2017: 510-518).

1998 ve 2004 yılları arasında birçok Ahıska Türkü vatandaşlıktan çıkarılarak başta ABD olmak üzere, Gürcistan, Türkiye ve Ukrayna'ya göç etmiştir.

Türkiye'ye yerleşen Ahıska Türklerinin önemli bir kısmı Erzincan'da ikamet etmektedir. Bilhassa Erzincan'ın Üzümlü ilçesi, tarım ve hayvancılığın yaygın olması ve toplu konutların bulunması gibi nedenler yüzünden Ahıska Türkeri'nin yoğun bir şekilde yerleştiği bölgelerden biri olmuştur.

Araştırmamızın amacı; Erzincan'a yerleşen Ahıska Türkleri'nin kimlik, aidiyet ve kültür bağlamında yeni bir topluma uyum sağlayıp sağlayamadıklarını inceleme ve kimliklerini ve aidiyetlerini tanımlama biçimlerini tespit etmektir. Bu nedenle Üzümlü ilçesinde bir araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın temel hipotezi; "Uluslararası göç eden bireylerin "yerine göre farklı kültür, dil, din, anlayış biçimine sahip olan yeni bir topluma dâhil olan insanlar topluluğu"dur. Araştırmanın alt hipotezleri ise şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Uluslararası göç, göçmenlerin kimlik tanımlamasında değişikliğe sebep olabilir.
- Göç eden bireyler geleceklere konusunda endişe duymaktadırlar.
- Uluslararası göç, aidiyet algısında değişikliğe yol açabilir.
- Göç eden bireyler yeni bir topluma, kültüre uyum sağlamakta sorunlar yaşayabilir.

Çalışmada görüşme (mülakat) tekniğine uygun olarak 28 soru hazırlanmıştır. Erzincan'ın Üzümlü ilçesinde yaşayan Ahıska Türkleri'ne yönelik hazırlanan sorular yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 75 kişiye uygulanmıştır. 75 kişi arasında 40 erkek, 35 kadın bulunmaktadır.

Örneklemin tespiti için öncelikle kanaat önderi niteliğindeki kişilere ulaşılmış ve bu kanaat önderleri aracılığıyla örneklem grubu oluşturulmuştur. Görüşme esnasında görüşmecilerden izin alınmak suretiyle ses kayıt cihazı kullanılmış, bazı görüşmecilerle fotoğraf çekilmiş, sorular ve cevaplar not alınarak araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Araştırma örneklemine katılan ve belirli bir zaman aralığında Üzümlü ilçesinde yaşayan bireylere öncelikle yaş, cinsiyet, medeni durum, milliyet, eğitim durumu, meslek gibi sorular sorulmuştur. Bu soruların yanında, Türkiye'ye göç sebepleri, kültür, kimlik ve aidiyet tespitine yönelik sorular, Türkiye'de yaşamış oldukları problemlere yönelik sorular yer almıştır.

Araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirleyebilmek açısından önemli değişkenlerden birisi cinsiyet değişkenidir. Cinsiyet dağılımı açısından kadınlar ve erkekler birbirine yakın sayıdadır. Çünkü araştırma esnasında göç eden bireylerin genel itibarıyla aile olması dikkatimizi çekmiştir. Erzincan Üzümlü ilçesine göç eden Ahıska Türkleri aileleriyle birlikte göç etmiştir. Araştırma örneklemini bu bakımdan aile ve bir aileye mensup olan kadın, erkek ve

çocuklardan oluşmaktadır. Ukrayna'daki savaş ve baskıdan dolayı bireyler aileleriyle birlikte göç etmişlerdir.

Tablo 1: Cinsiyet

Cinsiyet	Kişi Sayısı
Kadın	35
Erkek	40
Toplam	75

Demografik özelliklerin belirlenmesinde bir diğer değişken de yaş değişkenidir. Araştırmaya katılan toplam 75 kişiden 11'i 0-12 yaş aralığında, 14'ü 13-30 yaş aralığında, 20'si 31-45 yaş aralığında, 25'i 46-55 yaş aralığında, 5'i ise 55-75 yaş aralığındadır.

Tablo 2: Yaş

Yaş	Kişi Sayısı
0-12	11
13-30	14
31-45	20
46-55	25
55-75	5
Toplam	75

Araştırmaya katılanlara "milliyet ya da aidiyet olarak kendinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusuna yöneltilmiştir. 46 yaşındaki bir erkek katılımcı, "Biz Türk'üz, dedem önce Gürcistan'a göç etmiş oradan da Ukrayna'ya gelmişiz. Anavatomuz Türkiye'dir. Ben Türk'üm, eşim ve çocuklarım da Türk'tür." şeklinde cevap verirken 38 yaşında bir kadın katılımcı "Ukrayna'da bize hep ayrımcılık yapıyordu. Siz Türk'sünüz gidin buralardan diye 1980'li yıllarda hep dışlanıyorduk. Dolayısıyla ben Türk'üm." demiştir. 16 yaşındaki bir erkek katılımcı ise "Ben Ukrayna'da doğdum. Ukraynalıyım. Annem Rus, Babam Türk." ifadelerini kullanmıştır.

28 yaşındaki bir kadın katılımcı, “Ukrayna’ya sürgün edildiğimiz için gelmişiz Annem babam bana öyle anlatırlardı. Zorunluktan dolayı gelmişiz ben de burada Ukrayna’da doğdum. Benim tercihim değil.” Derken, 54 yaşındaki bir erkek katılımcı “Türkiye’ye göç etmemizin sebebi sadece savaş ya da baskı değil. Öz vatanımıza dönme kavuşma isteğidir.” demiş ve 34 yaşında bir kadın katılımcı, “Benim iki tane vatanım var. Ben Ukrayna’da doğdum büyüdüm ama köklerim anavatanım Türkiye. Çocukluğum Ukrayna’da geçti. Ama kendi vatanıma döndüm. Çok mutluyum.” şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 3: Milliyet (Aidiyet)

Milliyet (Aidiyet)	Kişi Sayısı
Türkiye	55
Gürcistan	2
Rusya	8
Ukrayna	6
Çifte Vatandaş (Ukrayna-Türkiye)	4
Toplam	75

Katılımcıların verdikleri cevaplardan hareketle Ukrayna’dan gelen bireyler, genel itibariyle kendisini Türk olarak tanımlamakta, Türkiye’ye özlem duymakta, Türkiye’yi kendi vatanları olarak görmektedirler. Annesi ya da babası Rus, Ukraynalı olduğundan dolayı kendini Rus ya da Ukraynalı olarak tanımlayan bireyler de bulunmaktadır.

“Hangi dine inanıyorsunuz?” sorusu kimlik ve aidiyeti tamamlayıcı bir sorudur. Bu soruya katılımcılar değişik cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendisini Müslüman olarak tanımlamaktadır. 75 kişiden 58’i kendisini Müslüman olarak tanımlamaktadır. 14’ü Hıristiyan olarak tanımlarken 3 kişi de herhangi bir görüş bildirmemiştir.

Tablo 4: Din

Din	Kişi Sayısı
Müslüman	58
Hıristiyan	14
Diğer	3
Toplam	75

Dinî aidiyetle ilgili yapılan mülakatlarda, 39 yaşındaki bir erkek katılımcı, *“İbadetlerimizi gizli yapardık. Cami vardı ama camiye baskın düzenlenirdi. Özellikle Cuma günleri. Hatta bir defasında camiye bombaladılar, birçok kişi öldü.”* ifadelerini kullanmış, 51 yaşındaki bir diğer erkek katılımcı ise *“ben Müslümanım elhamdulillah. Camiye gidiyorum, çocuklarımızı Kur’an kursuna gönderiyoruz. İyi ki öz vatanımıza döndük. Ramazan ayında oruç tutuyoruz.”* demiştir.

24 yaşındaki bir kadın katılımcı, kendisini Hıristiyan olarak tanımlarken *“Annem Ukraynalı, babam Türk. Ama annem ve ben Ukrayna’daki yaşama alıştık.”* şeklinde konuşmuş, 14 yaşındaki bir Müslüman kadın katılımcı ise *“Hafta sonları Kur’an kursuna gidiyorum. Ukrayna’da babam ve annem bana dua öğretti. Okulda Müslüman olduğumu gizliyordum. Özellikle okulda arkadaşlarım Allah ile Müslümanlarla dalga geçiyorlardı. Ama çok şükür Türkiye’deyiz.”* şeklinde ifadelerde bulunmuştur.

Ukrayna’da din ile ilgili baskıların olduğu, baskıdan dolayı bazen bireylerin dini ibadetlerini yerine getirmekte zorlandıkları ya da gizli olarak ibadetlerini yaptıkları belirlenmiştir. Ahıska Türleri kendilerini genel anlamda Müslüman Türk olarak tanımlamaktadırlar.

Erzincan’a gelen Ahıska Türkleri çoğunlukla Türkçe konuşmaları ve Müslüman olmaları sebebiyle kısa sürede yeni yerleşim yerlerine uyum sağlamışlardır. Bir katılımcı bu durumu, *“biz Erzincan’da çok mutluyuz. Erzincan’da komşularımız var. Akşamları misafirlğe*

geliyorlar biz de onlara gidiyoruz. Birbirimize değişik yemekler yapıp, birbirimizle tecrübelerimizi, yaşadıklarımızı paylaşıyoruz. Geçen aylarda sünnet düğünü yaptık. Bizimle gelen bir aile Erzincanlı bir aileye kızını verdi nişan yaptık.” diyerek açıklamıştır.

Katılımcıların eğitim düzeylerini belirlemeye yönelik de bir soru sorulmuştur. Araştırmaya katılanların eğitim seviyesine bakıldığında birçok kişinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, göç eden bireylerin nitelikli, eğitim düzeyi yüksek ve meslek sahibi kişiler olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların eğitim seviyelerinin yüksek olması meslek tercihinde belirleyici olmaktadır.

Tablo 5: Eğitim Seviyesi

Eğitim Seviyesi	Kişi Sayısı
İlköğretim	3
Lise	24
Üniversite	42
Yüksek lisans ve Doktora	6
Toplam	75

Meslekleri sorulan katılımcıların büyük çoğunluğu, göç etmeden önce Ukrayna'daki mesleklerine devam edemediklerini belirtmiştir. Erzincan'da önceki mesleklerine devam edememelerinin sebepleri ise; dil problemi ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından doğru planlamanın yapılamamasıdır. Ahıska Türkeri'nin yaşamış olduğu problemlerin en önemlisi meslekle ilgili olanıdır. Erzincan Valiliği, Üzümlü Kaymakamlığı ve Belediye tarafından aynî ve nakdî yardımlar yapılmasına rağmen bu problem hâlen çözüme kavuşturulmuş değildir.

Tablo 6: Meslek

Meslek	Kişi Sayısı
Ev Hanımı	5
Öğrenci	27

Hemşire-Doktor	7
Sağlık Memuru	9
Öđretmen	8
Polis	6
Serbest Meslek	9
İşçi	4
Toplam	75

Katılımcıların medenî durumlarıyla ilgili soruya verdikleri cevaplara bakıldığında; büyük bir çoğunluğunun evli olduğu görölmektedir. Bekâr olan katılımcılarsa, yaşı itibariyle henüz evlilik yaşına ulaşmamış kişilerdir. Boşanan katılımcıların boşanma sebepleri arasında ise farklı dine ya da farklı milliyete tabi olan bireylerin birbirlerine uyum sağlayamaması bulunmaktadır.

Tablo 7: Medeni Durum

Medeni Durum	Kişi Sayısı
Evli	43
Bekâr	24
Boşanmış	8
Toplam	75

Katılımcıların medeni durumla ilgili soruya verdikleri cevaplara bakıldığında; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun evli olduğu görölmektedir. Bekâr olan katılımcılar yaşı itibariyle evlilik yaşına ulaşmamış kişilerdir. Boşanan katılımcıların boşanma sebepleri arasında ise farklı dine ait olan, farklı milliyete sahip olan bireylerin birbirlerine uyum sağlayamaması bulunmaktadır.

Katılımcılara, "Erzincan'da yaşamaktan memnun musunuz?" sorusuna genel anlamda "memnunuz" cevabını vermişlerdir. Memnuniyet ve memnuniyetsizlik şeklinde verilen cevaplar bireylerin isteklerine, ihtiyaçlarına ve düşüncelerine bağlı olarak değişmektedir.

Erzincan'da yaşamaktan memnun olduğunu ifade eden bir katılımcı düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: *“Erzincan'da yaşamaktan memnunum. Burası güvenli, kendi vatanım. İnsanlar çok ilgili ve sıcakkanlıdır. Devletimiz çok büyük bize bütün imkânları sundu.”* Bir başka katılımcı ise, *“Erzincan'da yaşamaktan memnun değilim. Evler küçük ve dar. Burada yapacak bir şey yok. Bütün çevremiz Ukrayna'da. Çalışmak istiyorum. Orada bir işim ve mesleğim vardı ama burada yok”* diyerek düşüncelerini açıklamaktadır.

Erzincan'a gelen Ahıska Türkleri, Türkiye'ye göç etmeden Ukrayna'daki mal ve eşyalarını (ev, daire, arsa, iş yeri, otomobil gibi) satarak Türkiye'ye gelmişlerdir. Geri dönmeyi düşünenlerin ya da akrabası bulunanların mal ve eşyaları halen Ukrayna'da bulunmaktadır.

Aile ve akrabalık bağları yüksek olan Ahıska Türklerinin başka şehirlerde yaşayan akrabalarının olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak “Erzincan dışında Türkiye’de yaşayan akrabamız var mı?” sorusuna cevap veren 46 yaşındaki katılımcı, *“Bursa’da akrabalarımız var. Amcam ve çocukları Bursa’ya yerleştiler. Orada iş yeri açtılar Lokantaları var. Erzincan’a geldikten sonra onları ziyarete gittik. Bursa çok güzel ve iş imkânları da var. Ben de ailemle Bursa’ya gitmeyi düşünüyorum.”* diyerek cevap vermiştir. 37 yaşındaki katılımcı ise şu şekilde cevaplamıştır: *“Bizim akrabamız yok bir süre Erzincan’da kaldıktan sonra Ukrayna’ya döneceğiz. Çünkü iş yerimiz var evimiz var akrabalarımız var.”*

Ahıska Türkleri arasında daha önceki ülkelerine göç etmek isteyenler olduğu gibi, Türkiye içerisinde farklı bir ile gitmek isteyenler de vardır. Erzincan’dan başka ile gitme isteği büyük ölçüde ekonomik sebeplere dayanmaktadır. İyi bir iş de çalışıp daha iyi bir hayat yaşama arzusu temel belirleyicidir.

“Erzincan’dan hangi ile göç etmek istersiniz?” sorusu altında Ahıska Türklerinin yaşadığı en önemli soruna dikkati çekmektedir. Cevaplar arasında İzmir, İstanbul, Antalya ve Bursa bulunmaktadır. Örneğin bir katılımcı *“Antalya’ya gitmeyi düşünüyorum orada*

turistlere rehberlik yaparım. Rusça ana dilim gibi ya da otellerde çalışırım. Burada şimdi işim yok.” diyerek istihdam amaçlı göç düşüncesini paylaşmıştır. Başka bir katılımcı ise *“İstanbul’a girmek istiyorum. İş imkânı ve olanakları yüksek, iş bulurum. En azından çocuklarımla daha iyi yaşarım.”* diyerek istihdam amaçlı olarak İstanbul’a göç edebileceğini belirtmiştir.

Ahıska Türklerinin Sosyal ve Kültürel Pratikleri

Dil

Ahıska Türkleri değişik zamanlarda farklı ülkelere göç etse de kendi dillerini korumayı başarabilmişlerdir. Yaşadıkları ülkedeki devlet politikaları, kendi ülke insanlarıyla kültürel etkileşim zaman zaman dil kaybına yol açmıştır. Ahıska Türkleri Kars, Ardahan ve Artvin bölgesinin lehçelerini kullanırlar. Yaşadıkları bölgelerde Rusça, Gürcüce, Özbekçe gibi dilleri kullanmışlardır.

Aile

Ahıska Türklerinde geniş aile ve geleneksel ailenin izlerine rastlanmaktadır. Evin idaresi ailenin en yaşlı erkeğe aittir. İş bölümü geleneklere göre belirlenmiştir. Babanın kararı son derece önemlidir ve onun aldığı kararlar aile üyelerince aynen uygulanır. Kadınlar ise genellikle temizlik, yemek, hayvanlara bakmak gibi ev işleriyle ilgilenirdi ancak 1944 yılındaki sürgünden sonra aile yapısında değişimler yaşanmıştır. Örneğin, kadınlar çalışmaya başlamış, eğitim seviyeleri artmış, çekirdek aile tipi daha çok görülmeye başlanmıştır.

Evlilik

Ahıska Türkleri aile bağlarına çok önem vermektedirler. 1944 yılından sonra SSCB baskısına karşı güçlü durabilmelerinin sebeplerinden bir tanesi de aile bağlarının güçlü olmasıdır. Yaşlı olan aile üyesi geleneklerin korunmasında ve aktarılmasında önemli rol oynar. Kadına değer verilir. Kendi kültürlerini koruyabilmek ve yaşatabilmek adına kendi topluluklarından (grup

içi) evlilik tercih edilir. Fakat genç kuşak arasında grup dışı evlilik tercih edilebilir.

45 yaşındaki katılımcı bu durumu şöyle açıklamaktadır: *“Oğlum Rus bir gelini sevdi evlenmek istedi önce karşı çıktım kültürü bize uymaz diye sonra evlenmelerine izin verdim. İki tane torunum var çok mutlular şimdi biz Erzincan’a geldik onlar Ukrayna’da kaldılar.”* 54 yaşındaki başka katılımcı ise *“babam beni halamın kızıyla evlendirdi. Kültürümüz aynı, dilimiz aynı, dinimiz aynı diye. Yabancı birisiyle evlenmeme müsaade etmezdi. Babam sert, otorite sahibiydi.”* şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Ahıska Türklerinde boşanmaya hoş karşılanmaz ve çok nadir rastlanır. Boşanan erkek tekrar evlenebilir ama boşanan kadın hakkında iyi şeyler düşünülmezdi. Özellikle sürgünden sonra kadınların çalışma hayatına katılması, eğitim seviyelerinin artmasına bağlı olarak boşanma oranları artmıştır. Boşanma esnasında eğer çocuk varsa genellikle çocuk anneye verilir.

Düğün, Sünnet ve Cenaze

Ahıska Türklerindeki Düğün sünnet ve cenaze ile ilgili uygulamalarda genel itibariyle Müslüman ve Türk olmanın izlerine rastlanmaktadır. Sünnetler genellikle ameliyatla gerçekleştirilir. Ameliyat sonunda akrabalar, aile bireyleri, arkadaşlar, komşulardan oluşan davetli listesi oluşturulur. Davetlilerle birlikte bir meydan, mekân ya da alanda eğlenceler düzenlenir. Yöresel türküler söylenir ve oyunlar oynanır. Düğünlerde de benzer uygulamalara rastlanır. Cenazede genellikle dini konularda bilgi sahibi olarak kabul edilen kişi öncülüğünde İslamiyet’e uygun esaslar uygulanır.

Erkek çocuklarına yapılan düğün törenlerine (sünnet ve evlilik) “toy” denir. Eğer bir kız evlenecekse düğün denir. Ahıska Türklerinde erkek çocuklarının düğün törenleri daha önemlidir. Çünkü aileye yeni bireyler (doğumla) katılır. Nesil devam eder. Evlilik şekli olarak geleneksel usullere göre yapılan evlilik ya da kız

kaçırma yoluyla evlilikler görülür. Geleneksel usullere göre yapılan evliliklerde Türkiye'deki geleneklerin aynısı uygulanır.

Cenaze törenlerinde genellikle, ölen kişi pek bekletilmez. En kısa sürede toprağa verilir. Ölen kişi kibleye doğru yatırılarak gömülür. Hoca ya da molla tarafından Kur'an-ı Kerim okunur. Komşular cenaze evine yemek getirir. Cenaze evinde iki ya da üç gün yemek pişirilmez

Sonuç

Türkiye, tarih boyunca göç alan bir ülke olmuştur. Sovyetler Birliği döneminde başlayan Ahıska Türklerine yönelik baskılar, şiddet içeren uygulamalar halen varlığını devam ettirmektedir. Ahıska Türkleri "Türk" ve "Müslüman" kimliklerinden dolayı sürekli ötekileştirilmiştir. Ahıska Türklerinin bugüne kadar kimliklerini koruyabilmesinin en önemli sebebi "Türk" ve "Müslüman" olarak ötekileştirilmesidir.

Günümüzde Ahıska Türkleri Azerbaycan, ABD, Kırgızistan, Rusya, Ukrayna, Kazakistan ve Türkiye'de yaşamaktadırlar. Türkiye'yi kendi öz vatanları olarak görmektedirler. Üzümlü ilçesine yerleştirilen Ahıskalıların, büyük bir kısmı Üzümlü ilçesine uyum sağlamıştır. Çok az sayıda insan uyum problemleri yaşamaktadır. Uyum sağlamalarında Türkçe konuşabilmeleri, Müslüman olmaları en önemli faktördür. Uyum sağlayamayanlar ise, bireysel istek, düşünce ve ihtiyaçları bağlamında bazı problemler yaşamaktadırlar. Erzincan'da yerel yöneticilerden, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetten memnuniyet duymaktadırlar.

Ahıska Türklerinin en önemli sorunları arasında işsizlik gelmektedir. Göçle birlikte kendi iş ve mesleklerini yapamayan Ahıska Türkleri bu konuda devlet kurumları ve hükümetten destek beklemektedirler. İş kur, Erzincan Valiliği, Erzincan Belediyesi ve Üzümlü Kaymakamlığı her ne kadar bazı Ahıska Türkü için

istihdam sağlasa da halen bazı aileler ekonomik sıkıntı çekmektedir.

Rusya ve Gürcistan hükümetiyle Ahıska Türklerinin durumu detaylıca görüşülerek bu sorun tamamıyla çözümlenmelidir. Çünkü Rusya ve Gürcistan'da ailesi, akrabası olan Ahıska Türkü bulunmaktadır. Hatta bazı Ahıskalı bireyler Rusya'yı, Gürcistan'ı, Ahıska'yı da vatanı olarak görmektedir. Bu problem çözülmeyişi takdirde bu göç hikâyesi hiç bitmeyecektir. Çünkü sürekli göç gelişler ya da yer değışmeler olacaktır.

Kaynakça

- Acar, H. Negiz, N. Akman, Elvettin (2013). *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları*. 1.Baskı, Ankara: Maya Akademi.
- Baştürk, Ş. (2014). "Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar". *Sosyal Politika*. A. Tokol, Y. Alper (Ed.), Bursa: Dora Yayıncılık.
- Gürçan, K. (2017). "Rusya'nın Ahıskadaki Sürgünleri Sırasında Ermeniler Vasıtasıyla Ahıska Türklerine Uyguladığı Yıkıcı Siyaset: 1.Dünya Savaşından Günümüze", *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu*, 2. Cilt, s. 510-518. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Kılıçaslan, S. C. (2014). *Sosyal Hizmet ve Öteki Disiplinler arası Yaklaşım*, Pınar Akkuş-Özgür Başpınar Aktütün (Ed.), İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri: Ansiklopedik Sosyal Pedagojik Çalışma Sözlüğü*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <http://tdk.gov.tr>. (01.02.2017)
- Zeyrek, Y. (2001). *Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri*. Ankara.